

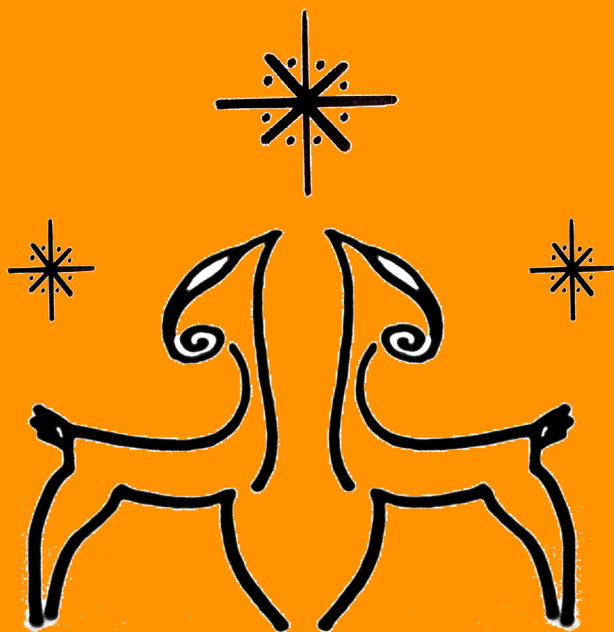
Bon-BOM

2014. december

A Bolyai Önképző Műhely lapja

4. évfolyam 4. szám

Karácsonyi Különszám

Komolyzene karácsonyra

J. S. Bach: *Magnificat*

Ünnepek alkalmával szeretjük megajándékozni egymást – én most ajándék helyett egy élményt szeretnék megosztani veletek, hát-ha ti is hasonlóan örömeteket lelitek benne, mint én.

Az élmény pedig egy zenemű, számomra az egyik legkedvesebb karácsonyi darab, Bach csodálatos *Magnificat*-ja. A *Magnificat* szövege, mely számos kiváló megzenésítést inspirált a zenetörténet évszázadai során, az Újszövetségben, Lukács evangéliumának első fejezetében található. Az evangélista itt Mária és Erzsébet találkozását meséli el, ahol Erzsébet a későbbi *Ave Maria* ima ismert soraival köszönti Máriát, aki erre e himnusz szövegével („Magasztalja az én lelkem az Urat...”) felel. Nem meglepő, hogy a *Magnificat*, melyben Mária a kiválasztottságáért ad hálát, a karácsonyi liturgia részévé

vált, és népszerűségét jól mutatja, hogy a reformáció után a protestáns egyházak is gyakran felhasználták. Bach ráadásul az eredeti latin szöveget zenésítette meg, az első változat 1723 karácsonyán hangzott el Lipcsében, a ma gyakrabban hallható végleges változat pedig 1730 körül keletkezett.

A mű monumentális, sodró lendületű kórustétellel indul a „*Magnificat anima mea Dominum*” szövegre. Ezután szólóénekes és kórustételek váltakozásával, kantátaszerűen épül fel az összesen tizenegytételes mű, melyben a himnusz teljes latin szövege elhangzik, a latin zsoltárok és himnuszok végén kötelező dicsőítő doxológiával („*Gloria Patri et filio et spiritui sancto...*”, vagyis „Dicsőség az Atyának, a Fiúnak és Szentléleknek” stb.) együtt. Bach fenséges, gyönyörű, energikus és rendkívül ki-

Impresszum

Szerkeszti: Komlósi Réka

Munkatársak: Bagó Sarolta, Borsos Bettina, Jamriskó Tamás, Kelemen Luci, Lőrincz Gábor,
Nagy Dániel, Suhajda Enikő, Wágner Gréti

Címlap: Kunt Anna

Grafikus és tördelő: Büki Dániel

Szerkesztőség: 1148 Budapest, Örs vezér tér 11. fszt. 1.

Honlap (korábbi számokkal): www.bolyaimuhely.hu

E-mail: bom@e-nyelv.hu

Alapítva 2011-ben.

A Bon-BOM című lapot a Médiahatóság 2012 októberében nyilvántartásba vette.

Megjelenik 2014-ben a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával.

fejező zenét írt a bibliai szövegre, gyakran szinte festői képszerűséggel ábrázolva a szöveg legfontosabb szavait. A harmadik tételben például, ami egy oboa d'amore kísérettel megszólaló szopránária, egy különlegesen szép lefelé hajló dallammal emeli ki a „*humilitatem*” (‘alázatosság’) szót. Majd az ária második részében a „*beatam meditent*” (‘boldognak mondanak’) szöveg kap zenei hangsúlyt az énekszólam virtuóz hajlításai által, ami után a szünet nélkül következő negyedik tételben óriási energiával robban be a kórus az „*omnes generationes*” (‘minden nemzedékek’) szöveggel, ahol a szólamok imitatív egymásutániságát akár az egymást követő nemzedékek zenei ábrázolásának is tekinthetjük.

Az ezt követő basszusáriában szintén az énekszólam melizmái (hajlításai) emelik ki a fontos szavakat („*potens*” ’hatalmas,’

„*magna*” ’nagy’, „*sanctum*” ’szent’) a monoton basszushangszerekből álló kíséret felett – a hatodik tétel alt vs. tenor duettjében pedig a „*timentibus*” (‘istenfélők’) szó tesz szert a zene által különös jelentőségre. A következő fergeteges kórustételben a „*dispersit*” (‘szétszórta’) szöveget az énekszólamokba iktatott szünetekkel festi le Bach, és nem kevésbé szuggesztív a diszszonáns akkordon történő váratlan megállás a „*superbos*” (‘gőgösök’) szón. Az ezt követő tenorária („Hatalmasokat döntö le trónjaikról, és alázatosokat magasztalt fel.”) sem kevésbé energikusan, a „*deposuit*” (‘ledöntött’) szóra írt mélybe zuhanó dallammal indul, az „*exaltavit*” (‘felemelte’) szót pedig felfelé törő dallammal ábrázolja a szerző.

A következő gyönyörű, két fuvola által kísért altária a szövege miatt is egészen más karakterű („Éhezőket töltött be javakkal, és gazda-

gokat küldött el üresen.”), nagyon kifejezők a szünetek az „*in anes*” (‘üresen’) szövegnél. A tizedik tétel („*Suscepit Israel*”) egy mennyei hangzású tercett három női szólistával, melyben az oboák szólaltatnak meg egy koráldallamot, ami a *Magnificat* Luther-féle német szövegének („*Meine Seele erhebt den Herren*”) gregorián dallamra való alkalmazásával jött létre. A művet ezután egy monumentális kórusfuga és persze a kötelező dicsőség zárja.

Remélem, e rövid ismertetéssel sikerült kedvet csinálnom ehhez a csodálatos darabhoz, amit én minden karácsonykor meghallgatok, és azon kívül is valahányszor meghallom, jó kedvem lesz tőle. Most is, hogy cikkírás közben

meghallgattam, úgy benne maradtak a fülemben a dallamok és a harmóniák, hogy talán még a karácsonyi vacsorán is ezt fogom dúdolni magamban.

Nagy Dániel

Amennyiben valaki a cikk nyomán kedvet kapott volna, hogy meghallgassa a darabot, a youtube-on is rengeteg remek felvétel található a műből. Ezek alapvetően két típusba sorolhatók; az elmúlt évtizedekben leginkább a korabeli hangszereken történő előadások terjedtek el, például Ton Koopman, John Eliot Gardiner és a Monteverdi Choir vagy Philippe Herreweghe és a Collegium Vocale felvételeit érdemes meghallgatni. A régebben népszerű modern hangszeres felvételek közül a Münchener Bach-Orchester Karl Richter által vezényelt előadását tudom ajánlani.

Kalandozások a filmtörténetben: Találkozunk St. Louis-ban

A téli ünnepek közeledtével felgyülemlenek emlékeinkben a karácsonnyal kapcsolatos filmek, zenék és személyes élmények, melyek mind képesek arra, hogy az első tapasztalás idejéhez visszarepítsenek minket. Tavaly ilyenánt írtam kedvenc tematikus filmemről, *Az élet csodaszépről*, korábban felemlégettem már egy-egy rövid bemutatás erejéig a *Saroküzlet* és a *Csoda a 34. utcában* című al-

kotásokat. Idén én is egy új filmélménnyel leptem meg magam.

A *Találkozunk St. Louis-ban* 1944-ben, a világháború utolsó évében készült. A tengerentúlon dúló ijesztő harci helyzetre és a következő években fennálló feszültségre Hollywood sajtáságosan reagált: újra felelevenítette a musical műfaját, tömegek özönlöttek a filmszínházakba, hogy kilépjenek életükből, és részt vegyenek a Technicolor színskálája által tarkított, vidám művekben.

A *Találkozunk St. Louis-ban* karácsonyi kötődése, hogy a mű második felét felölelő történet-szál egy karácsonyi táncos mulatságra koncentrál. A báli forgatagból az ablakpárkányra szomorkodni menekülő kislányt a nővére a „Have Yourself a Merry Little Christmas” című, azóta közismertté vált dallal igyekszik jobb kedvre deríteni. A nővért játszó Judy Garland az *Óz, a csodák csodája* után rendkívül foglalkoztatott színésznővé cseperedett, és először talán itt tudott az általánosan rá írt, szende és ártatlan szerepkörből kilépni.

A film száztizéve, a cím-ben szereplő amerikai nagyváros világhiállításának idején

játszódik, egy tehetős, négy lány- és egy fiúgyermekkel megáldott család társadalmi változásaival a közép-pontban. Csakúgy mint a *Büszkeség és balítélet*ben és a *Hegedűs a háztetőn*ben, itt is a két idősebb lány házasság felé kacsingatása az öt testvér közötti kapcsolatok hajtóereje. Sziporkázó humortól és sosem lankadó szereplői interaktivitástól hemzseg a film, mindenkinek megvan a maga helye a műben, a karakterek mozgáskultúrája és a tér beosztása a rendező színpadi múltjáról árulkodik – utóbbi (Vincente Minnelli) később feleségül is vette főszereplőnőjét, közös gyermekük a szintén a musical világában

előszertettel mozgó Liza Minnelli.

A rengeteg, aprólékosan koreografált és magával ragadó zenei számtól eltérően a „Have Yourself a Merry Little Christmas” egy visszafogottabb, balladaszerű dal, ami a szebb jövő felé tekingető szövegével karácsonyi klasszikussá vált; a filmbéli változaton kívül talán a Frank Sinatra által előadott verzió a legismertebb. A dal üzenete prózai: karácsony idején tedd félre a gondjaidat, térj vissza rég elfeledett barátokhoz, addig is le kell gyűrni a kellemetlenségeket.

Lőrincz Gábor

Csendes éj

Családi hagyomány, hogy december 24-én elmegyünk a kora esti misére a közeli kis templomba. Amikor kicsi voltam, mindig anyával mentem, amíg a „Jézuska” szerepében apa otthon felállította a karácsonyfát, és elhelyezte alatta az ajándékokat. Mindig azt mondta, ő azért marad otthon, hogy legyen valaki, aki beengedje a Jézuskát, mert hát hogy tudja akkor hozni a fát? Az ajándékokról nem is beszélve!

A mise is hasonló ürügy volt a zavartalan készülődésre, ez azonban fontos volt anya számára. Nem voltunk mélyen vallásosak, nem gyakran jártunk templomba, de Jézus születésének napját azért mi is megtiszteltük jelenlétünkkel. Most pedig anyaként rajtam a sor, hogy ezt a hagyományt továbbvigyem.

A mise öt órakor kezdődött, így lassan készülődni kezdtünk. Odett nagyon izgatott volt, alig várta, hogy elmenjünk, aztán meghazajöjjünk. Már nagyon szerette volna megkapni azt a babát, amelyet a múlt héten a játékbolt kirakátaban látott, amikor a karácsonyi nagybevásárlást intéztük.

– Ez jó lesz, anya? – mutatta a sötétkék, csillogós, hosszú ujjú kis bársonyruháját.

– Jó lesz, kicsim – feleltem

mosolyogva, majd segítettem neki felöltözni. Ezután következett a frizúra. Odett, akárcsak a többi ötéves kislány, nagyon szeretett szép frizurákat csináltatni magának.

– Két copfba fond be, anya! És ezt a csatot is rakd bele! – mutatott apró kezeivel a fehér, tündéres csatjára.

Miután a hajjal is elkészültünk, és végre én is felöltözhettem, már indulni is kellett.

– Légy jó, kicsi tündér! – köszönt el apa Odettől, majd felkapta, és egy puszit adott az arcára.

– Mondd meg a Jézuskának, hogy maradjon itt, amíg haza nem érünk, mert szeretnék találkozni vele – mondta Odett, mit sem sejtve arról, hogy az általa elképzelt „Jézuska” valójában ott tartja a kezében.

– Hát, – kezdte válaszát az apukája – tudod, ő nagyon elfoglalt. Képzeld el, hogy egy nap alatt kell kiszállítania millió karácsonyfát az ajándékokkal együtt! Biztos nagyon kell sietnie! Épp ezért nem hiszem, hogy meg tudna várni téged. De azért megkérdem.

A férjemmel igyekeztünk minden kérdésre felkészülni egy-egy frappáns válasszal, és többnyire ezekkel könnyen el is tudtuk oszlatni Odett kételyeit. Nem volt önző kislány, így elsőre megértette, hogy

más gyerekek is vannak a világon, akik szintén nagy izgalommal várják az ajándékokat.

A templom alig 10 perc sétára volt, a kis játszótérrel szemben. A hó apró pelyhekben szállingózott, a házak oldalán színes égők világítottak, az ablakokon át pedig néhol egy-egy feldíszített karácsonyfát is megpillantottunk. Természetesen felmerült Odettben egy újabb kérdés.

– Anya! Nekik miért van már fájuk? Ők miért kaptak előbb, mint mi?

– Tudod, kicsim, a Jézuskának rengeteg gyerek házába el kell ellátogatnia, és hogy egy se maradjon ki, névsor szerint halad. Ők biztos annak a hosszú névsornak az elején vannak.

Az óra ötöt ütött, mi pedig be mentünk, és leültünk a padra, egy idős néni mellé. A mise alig egyórás volt, sok énekkel és a gyerekekre való tekintettel kicsit meseszerűen előadva. Odettel mindig az utolsók között távoztunk, mert állandóan volt valaki, akivel szóba elegyedett. Nagyon szeretett beszélgetni. Folyton kíváncsiskodott, kérdezősködött, ha mást nem, azt, hogy tetszik-e a ruhája az illetőnek. Szerette, hogy az emberek barátságosak és kedvesek vele. Most a mellettünk lévő idős nénit találta meg.

– Hogy hívnak, néni? – kérdezte felé fordulva.

– Emi néni vagyok, kedveském – felelte az idős néni, aki látszólag nagyon örült Odett kezdeményezésének.

– Hozzad már megjött a Jézuska? – kíváncsiskodott tovább érdeklődő tekintettel.

– Nem, angyalom. Hozzám már nem jön a Jézuska.

– Miért nem?

– Mert már öreg vagyok. A Jézuska csak a gyerekekhez visz fát és ajándékot, a felnőttek már maguknak díszítik a fenyőfát.

Odett a választ hallván szemlátomást megdöbbsent picit, egy pillanatra el is gondolkozott, de aztán hamar felülkerekedett kíváncsisága, és tovább kérdezősködött:

– És te már feldíszítetted a fád?

– Nekem nincs fám. Nincs már erőm megvenni és feldíszíteni.

– Akkor te hogy ünnepled a karácsonyt? – Odett arcán látszott, hogy kezdi nagyon megsajnálni az idős nénit.

– Én? Hát... egy fenyőágat szoktam venni, felteszek rá egykét díszet, az az én karácsonyfám. Egyedül vagyok, a fiam külföldön él, a férjem is elment, úgyhogy hamarosan egy otthonba költözöm, ahol majd gondoskodnak rólam. Tudod, angyalom, már nehezen tudok megcsinálni egyedül dolgokat. De ott majd segítenek nekem, és talán majd újra nagy fa mellett tölthetem a következő ünnepeket.

Odett arcán most már egy-

értelműen látszott a szomorúság, de aztán támadt egy ötlete, amin én is gondolkoztam, de vártam, hátha neki is eszébe jut.

– Akkor gyere át hozzánk! – kiáltott fel köntörfalazás nélkül.

– Aranyos vagy, angyalom, de nem lehet. A karácsony egy családi ünnep, én pedig már fáradt vagyok, úgyhogy hazamegyek, és lepihenek.

– De hát, nem lehetsz otthon egyedül! Gyere velünk! Anya, lécci, hadd jöjjön velünk!

Nagyon örültem, és büszke voltam rá, hogy ilyen ötlet az eszébe jutott, amelyre természetesen igent mondtam.

– Látod? Anya is megengedte!

– Nem szeretnék zavarni – szabadkozott tovább a néni, de

miután én is mondtam neki, hogy szívesen látjuk otthonunkban, nem volt mire kifogást találnia, így elfogadta a meghívásunkat.

Végül Emi néni velünk töltötte a karácsonyt, ami így utólag visszagondolva nagyszerű dolog volt. Látszott rajta, hogy nagyon jól érzi magát a társaságunkban. Odett egész este különös figyelmet fordított rá, megkínálta az összes süteménnyel, megmutatta neki minden ajándékát, és az újonnan kapott babájával együtt mutatta meg a ház minden zugát. Boldog volt, hogy örömet szerzett egy idegen néinek. A néni pedig boldog volt, hogy ilyen családi környezetben tölthette a szeretet ünnepét.

„Talán nem is magával az ünneppel van a gond...”

Furcsa belegondolni, hogy mennyire eltérő képek jelenhetnek meg az ember fejében, ha meghallja a karácsony szót. Valaki arcán csak a tömény undor tükröződik, mikor ráébred, hogy idén is újra kezd aktuálissá válni a rohanással teli ajándékvásárlás és a fadíszítés. Akad, aki közömbösen szemléli embertársai átszellemült tekintetét, ismeretségi körünk egy része pedig már októberben teljes lázban ég az ünnep miatt.

Nekem személy szerint nem kell messzire mennem ahhoz, hogy mindhárom kategóriára említhessek egy-egy példát, hiszen a család-

dom tagjai is igen eltérően vélekednek erről a témáról. Abban talán közös megegyezés született, hogy nem érdemes áldozatul esni a plázák hívogató kirakatainak és a költsékezésre csábító üzletpolitikának. Báránybőrbe bújt farkas mind, csak a pénzt nyelnék! Persze, kicsit jobban belegondolva, azért tanúsítunk némi megértést, mert szépek azok a fények, valamiből nekik is élniük kell, az ajándékvásárlás pedig kikerülhetetlen része a decemberi programnak...

Az ünnepet megelőző készülődés azonban csak az első felvonás. Az izgalom, feszültség csak

Karácsonyaim sírfelirata

A legtöbbek számára a karácsony Jézus születésének ünnepe. Nálam egy halál évfordulója: születésem házasságának végső kimúlásáé. Bármely szomorú is ez, valójában egy ettől független és nagyon pozitív ok miatt sem vagyok híve az év végi purparlénak: túl jól elvagyunk mindennapjaink során, hogy mesterségesen fokozni próbáljuk.

Sosem voltam ünneplős típus, és ennek csak részben az az oka, hogy mindig szűk családi körben töltöttük a karácsonyt: egyébként sem vagyok nagy támogatója a dátumokhoz kötött piros betűnek és az élet többi eseményétől függetleníteni próbált parádéknak. Ünneplünk, ha történt valami ünneplőnivaló az életünkben, de ne azért öltünk fel kényszermosolyt és pakoljunk fel egy halom díszet, mert a Föld éppen közel van a Naphoz ellipszispályáján.

Ahogy említettem, a karácsonyt mindig szűk családi körben ünnepeltük, ami a válás után, mondanom sem kell, még szűkebb lett. Mostanra már legnagyobb részt begyógyult a seb. Kilenc voltam, amikor elváltak szüleim útjai. Persze, időzített bomba volt a házasságuk, évekkorábban nyilvánvaló volt már, hogy nem maradnak együtt. Ettől még azonban az élet prosztó arculcsapása és egy kitörölhetetlen

pecsét a december végi napokon a szétesett házasság sírfelirata.

Végre egy kis nyugalom vehetne körül, amikor elhallgat az iskola, és jöhetne az évnek egy introspektívebb szakasza – erre pont ekkor aggatnak mindent tele égőkkel, és ekkor lesz társadalmi elvárás, hogy most aztán tényleg jól és boldogan kell érezned magad. Mert eddig nem tetted – teszik hozzá kimondatlanul.

Most engeddd ki, amit beszorítottál az év eddigi szakában – és mit tegyen az, aki egyébként sem fojtja el gondjait? Most foglalkozz sokat a családdoddal – és mit tegyen az, aki nem csak az ünnepekkor próbál így tenni? (És az, aki – ahogy az üszkösödő végtagról szoktak az elfertőződés elkerülése érdekében – lemondott arról, hogy távolabbi rokonságával tartsa a kapcsolatot?) Mindig úgy éreztem, hogy a valódi vigyorok és az őszinte örömök naptári időponttól függetlenek. Azon a szomorú estén pedig annyira átütöttek a könnyek a műmosolyokon, hogy egy életre értelmetlenné tették számomra a „la festivité pour la festivité”¹ fogalmát – annyira talmi, mint az ajándékokhoz vezető utat jelölő kék műanyag csillagok voltak a lakás padlóján.

Kelemen Luci

1 a *lart pour lart* mintájára szabadon: „ünnepség az ünnepségért” (fr.)

**Kellemes ünnepeket kíván
a Bon-BOM szerkesztősége!**

A jó mézeskalács titka

Gyerekként is rajongtam a mézeskalácsért, amit anyukám csak karácsony előtt sütött, akkor viszont nagy mennyiségben. Odavagyok ezekért az illatokért, ízekért... és szerettem teába meg tejes kávéba áztatni is. De az azért kevésbé volt vidám dolog, hogy ezt általában nem csak azért csináltam, mert így szerettem, hanem mert muszáj volt. Azok a kőkemény mézeskalácsok... Még a fémdobozos, zacskós, almaszeletes stb. különleges mézeskalács-puhító praktikaiknak is makacsul ellenálltak.

Így aztán pár éve elhatároztam, hogy valami más recept kell, mert a legjobb a rögtön fogyasztható mézeskalács! A befutó a nosalty.hu-ról került ki („Rögtön puha mézeskalács”), azóta ez az új „családi recept” (már némi átalakításon is átesett).

Íme, az **elronthatatlan és tényleg rögtön puha (!) karácsonyi mézeskalács receptje.**

Bátran vágj bele, nem nagy macera – és az eredmény garantált!

Bagó Saci

kb. 4 nagyobb tepsire való adag – ami nem is olyan sok ám...

1. 10 dkg vaj + 25 dkg langyos méz - felolvasztani, vízfürdőben hűteni

2. ha már csak langyos: jöhetnek a száraz összetevők

- fél kg liszt (búzaflinliszt)
- csipetnyi só
- 2 csomag sütőpor
- 1 teáskanál szóda bikarbóna
- 2 teáskanál fahéj
- 2 teáskanál szegfűszeg
- 1 teáskanál gyömbér
- 1 teáskanál szerecsendió
- 2 citrom és 2 narancs héja

3. + 2 tojás a kihűlt masszához

4. egy éjszakára (5-6 órára) hűtőbe tenni

5. belisztezett deszkán/vászonterítón vékonyra nyújtani, kiszaggatni

6. kivajazott/sütőpapíros sütőbe tenni (rakhatod sűrűbben is őket, csak kicsit fognak megnőni), takarékon kisütetni (kb. 15-20 perc, mikor kicsit bebarbul)

Pár tipp:

• Ne ijedj meg, ha nagyon kemény a hűtés után, kell neki egy kis idő, hogy formázható legyen – nyújtsd kisebb adagokban, ha még túl kemény.

• cukormázás díszítés: Ha szeretnél ilyennel díszíteni, akkor kell még 1 tojásfehérje (akár kispórolhatod a sütiből) + 12 dkg porcukor (igen, tényleg ennyi) meg egy kis citromlé. Kezdd el felverni a tojást, fokozatosan adagold bele a cukrot, a végén jöhet a citromlé, és az egészet töltsd nyomózsákba (egy kis zacskóba), és vágd ki a csücskét.

• fűszerezés: Én elég fűszeresen szeretem, de ha te kevésbé szereted a nagyon erős ízeket, akkor elsőre talán érdemes akár felezned is a fenti mennyiségeket.

• édesség: Ez így nem lesz túl édes, de a cukormázzal együtt épp jó.

• citrom- és narancshéj: Mivel ezeket a gyümölcsöket mindenféle vegyszerrel kezelik a szállíthatóság érdekében, érdemes inkább a héj belső rétegét reszelni bele a sütikbe (sőt, reszelt citromhéjat kis zacskóban is lehet kapni) – és ha még egy kis citromlébe is beáztatod, akkor még intenzívebb íze lesz.

